William Camden
Britannia (fifth edition)
London
1600

BRITANNIA

SIVE
FLORENTISSIMORVM REGNORVM,
ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET
Insularum adiacentium ex intima antiquitate
Chorographica descriptio.

Authore GVILIELMO CAMDENO.

Nunc postremo recognita, & magna accessione post Germanicam æditionem adaucta.

LONDINI impensis Georg. Bishop. 1600.

. . . . . .

281

<236>

Cantium.

Ad Cantium nunc †peueni, quam re=
gionem licet Guilielmus
Lambardus, vir insigni eru=
ditione, & moribus sanctissimis or=
natissimus, adeo graphice iusto volu=
mine descripserit, vt curiosa eius fœ=
licitas paucula aliis reliquerit; pro
suscepti tamen operis ratione, eam
quoque percurram, & ne sublesta, vt
inquit Comicus, fide me agere quis
existimet, eum mihi fundum, & fon=
tem fuisse libens merito hic agnosco.

Carion corrupte apud Diodorum Siculum.

Nomine antiquo nondum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt
Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis Cantium
dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio, Cantguarlantd, id est,
regio virorum Cantium incolentium, & nobis Kent. Hoc nomen a
Cainc, quæ Britannis frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, de=
ducit Lambardus. Ego vero, (si coniecturam interponere liceat) cum
ingenti angulo in ortum hic Britanniam excurrere viderim, obserua=
rimque eiusmodi angulum in Scotia Cantir dici, incolas item alterius
anguli, in ea parte insulæ Cantas Ptolemæo vocari, Canganos etiam in
Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum
etiam inter Celtiberos insederunt) qui vt vnius originis, vnius ita lin=
guæ, cum nostris Britannis fuere; coniectarim a situ nomen inditum,
eoque magis, tum quod Galli nostri, * Canton pro angulo vsurparint,
& a veteri (vt probabile est) Gallorum lingua: non enim e Germa=
nica, vel Latina est, quæ cum illa vetusta, huius †recentiores Gallici
idiomatis sunt matrices: tum quod Angulus hic ager a veteribus
omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prospec=
tat, Tamisis æstuario, & Oceano omni ex parte circumfusus, nisi qua
ad occidentem Solem, Surreiam conterminam habet, & Southsexiæ
partem ad Meridiem.

* Vnde Canton in arte Heraldica pro angulo, & Heluetiorum pagi Cantones, quasi anguli a Gallis dicti.

<237>

282

Kent.

Regio est inæqualis, ad occasum planior,
& syluis vmbrosa, ad ortum surgenti=
bus collibus excelsior. Incolæ, qua a
Tamisi ad Austrum patet, in tres areas,
siue portiones (Gradus vocant) distin=

guunt, quarum superiorem ad Tamisim
salubrem, sed minus opulentam esse fe=
runt, mediam, & salubrem, & opulen=
tam: inferiorem vero opulentam, sed in=
Plin. li. 15. cap. 25. Cerasa in Britan. translata.
salubrem, vtpote quæ magna ex parte est vliginosa. Pratis ta=
men, pascuis, aruisque vbique fere læta, pomis ad miraculum
abundans, nec non cerasis, quæ anno a Roma condita 680. in
Italiam e Ponto deuecta, & vicessimo supra centessimum post
anno in Britanniam translata, fœlicissime hic proueniunt, mul=
tumque agri occupant, arboribus in quincuncem, iucundissimo
spectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentissima, sta=
tiones satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aerem crassiusculum
ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus,
quam Cæsar olim tribuit, etiamnum iure debetur; vt virtutem
bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus
quidam scripserit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam
triariis, merito inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat
Militaris Cantia= norum virtus.
in suo Polycratico Ioannes Sarisburiensis. 'Ob egregiæ,' inquit,
'uirtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit
Cantia nostra, primæ cohortis honorem, & primos congressus hostium
vsque in hodiernum diem in omnibus præliis obtinet.' Quorum etiam
in laudem scripsit Malmesburiensis. 'Gens rustica, & vrbana Can=
tii, plusquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conscientiam adhuc spi=
rat, & ad honorificentiam, & hospitium cuiuslibet pronior, & ad pul=
sandas iniurias serior.'

Iulius Cæsar.
Cæsar, de quo postea plura dicemus, cum primum insulam
nostram aggrederetur, in hac regione terram conscendit, naui=
busque egredi a Britannis Cantianis prohibitus, littore non
sine graui pugna potitus est. Cum secundo etiam nos adiret, hic
exercitum exposuit, Britannique cum equitatu & essedis ad
<238>
Sturum flumen animose exceperunt, sed a Romanis cito repul=
si se in syluas subduxerunt. Inde cum equitatu Romano acri=

283

ter prælio in itinere conflixerunt, ita tamen vt Romani omni=
bus partibus superiores fuerint, ac intermisso spatio rursus in
Rom. impetum fecerunt, per medios audacissime perruperunt,
interfectoque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes se
receperunt, posteroque die ad pabulatores aduolarunt, &c. quæ
apud ipsum Cæsarem legas. Quo tempore Cantio præfuerunt
Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt
reges deuicisse videatur, Reges vocat, cum tantum reguli fue=
rint, vel melioris notæ nobiles. Constabilito Romanorum Im=
perio, sub Præside Britanniæ Primæ censebatur. Ora vero ma=
Comes littoris Saxonici.
ritima, quam Littus Saxonicum dixerunt, vti etiam
littus oppositum a Rheno ad Xanctones, præfectum habuit a
Liber Notitiarum
Diocletiani tempore, quem Marcellinus 'Tractus maritimi Co=
mitem,' Notitiarum liber 'Spectabilem virum littoris Saxonici Comi=
tem per Britanniam' vocat, Cuius munus erat littus per opportu=
na loca præsidiis ad barbarorum latrocinia reprimenda commu=
nire. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum
quem Præsentalem dixerunt, qui præter præsidia ad portus, in
omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos
Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc sunt cohortium nomi=
na) illi assignauit. Officium autem habuit hoc modo. 'Princi=
pem ex officio magistri præsentalium a parte peditum. Numerarios du=
os, Commentariensem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Re=
gerendarium, Exceptores singulares, &c.' Nec dubito, quin maiores
nostri hoc Romanorum institutum imitati fuerint, cum præfec=
Guardianus V. Portuum.
tum siue Limenarcham huic oræ præfecerint, quem Quinque por=
tuum Guardianum vulgo vocitant, quia, vt Comes littoris Saxo=
nici nouem, ita quinque portubus præsit.

Cantium Saxoni= bus traditum.
Cum autem Romani e Britannia cessissent, Vortigernus qui

maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio Guoron=
gum præfecit, id est, Proregem, siue Libertum, quo nesciente,
hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburiensis) statim
Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennnæ eius filiæ quam misere
deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia
regnum anno Christi 456. constitutum, illis Cantwara ryc di=
ctum, quod post annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in
occiduorum Saxonum potestatem †deueuit, quibus ad Nor=
mannorum vsque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad
Suanescombe (viculus est, vbi Suenum Danum olim castrame=
<239> tatum ferunt) ramos prætendentes ea lege Guilielmo Norman=

284

no se dediderunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, il=
Gauelkind. lamque inprimis, quam Gauelkind nominant. Hac terræ, quæ
eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diui=
duntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem
cum XV. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuili=
bet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filii parentibus
furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt vere, quam=
uis minus pure in antiquo libro sit scriptum. ‘Dicit Cantii Comi=
tatus quod in Comitatu isto de iure debet de eiusmodi grauamine esse
liber, quia dicit quod Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fu=
it conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris domina=
tui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus pri=
mo habitis & vsitatis.’ Deinceps Guilielmus victor, vt Cantium, quæ
tanquam Angliæ clauis habetur, sibi firmius retineret, Connesta=
bilem Castro Douerensi, eundemque Limenarcham V. portubus
Lord warden of the fiue Ports. ex veteri Romanorum instituto præfecit. Hi sunt Hastings, Do=
uer, Hith, Rumney, & Sandwich, quibus Winchelsey, & Rie,
vt præcipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia
bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gau=
dent multis & magnis; ipseque Limenarcha, qui semper aliquis
est e proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione
Admiralli authoritatem in plurimis, aliaque iura habet, quæ
magna cum laude nuper exercuit Limenarcha ille nobilissi=
mus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de Cobham regiæ
maiestati a sanctioribus consiliis, & magnus literarum patro=
nus, cui successit filius eius honoratissimus Henricus nunc Baro
de Cobham. Sed iam ad loca.
Septentrionalem huius regionis partem Tamisis Britannico=
rum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam præ=
tergressus statim sinuoso flexu fere in se reductus, primum
Depford. Depford vidit nauale notissimum, vbi regiæ naues construuntur
* Holy Trinitie House. & quassæ reparantur; atque armamentarium insigne & quasi * col=
legium in vsum classis constitutum. Locus olim West-Greenwich
Mamignot. vocabatur, & Gisleberto de Mamignot Normanno in Angliæ ex=
pugnatione obtigit, cuius e filio nepos Walkelinus castrum
Douerense contra Stephanum Regem propugnauit, & filiam
superstitem vnicam reliquit, quæ fratre defuncto, suis nuptiis
opulentam hæreditatem dictam Honorem de Mamignot in Saio=
rum familiam intulit.
Greenewich Hinc Tamisis Grenouicum adit, vulgo Greenewich, id est, Sinus

285

viridis, (fluminis enim sinus Wic Germanice dicitur) Danicæ
<240> classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Can=
tuariensem (quem anno Christi 1011. exquisitis tormentis tru=
cidarunt) immanitate olim notissimus. Cuius mortem cum
caussa sic descripsit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Merse=
Normanni iidem qui Dani. purgius Libro Chron. octauo. ‘Percepi a relatu Seuualdi factum
miserabile, ac idcirco memorabile, quod perfida Northmannorum ma=
nus, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem

Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac in=
effabili pœna, more suo nefando, constringeret. Hic humana motus
fragilitate pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias
posuit, vt si in his acceptabili redemptione mortem momentaneam eua=
dere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, ho=
stiam domino viuam ad immolandum. Transactis tunc omnibus de=
signatis temporibus, vorax piratarum Charibdis domini famulum
euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum minaciter postu=
lat. Et ille, vt mitis agnus præsto sum, paratus ad omnia, quæ in me
nunc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exem=
plum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quod vobis mendax videar,
non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod
in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de
eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem pecca=
tricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Ta=
lia loquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad inter=
ficiendum arma congerit. Quod cum eorum dux Thurkil a longe vi=
disset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, infit, aurum & argen=
tum & omne quod hic habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta
naui sola, ne in Christum domini peccetis, libente animo vobis omni=
bus trado. Tam dulci affatu infrænata sociorum ira, ferro & saxis du=
rior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem com=
muniter capitibus boum & imbribus lapidum atque lignorum infusio=
ne protinus confundunt.' Nunc vero Regiis ædibus celeberrimus
est locus, quas Humfredus Dux Glocestrensis ædificauit, Placen=
tiamque dixit, Henricus VII. magnifice adauxit, fraterculo=
rum mendicantium ædiculam adiunxit, & perfecit turrim illam
quam inchoauit ille Dux Humfredus in edito colle vnde in sinu=
osum flumen, & viridantia prata subiecta patet prospectus per=
quam lætissimus. Sed longe maximum huic decus est Diua
nostra Elizabetha, quæ hic fœlicissimis auspiciis in lucem
ædita, vniuersæ Britanniæ, imo vniuerso terrarum orbi tantam

286

lucem regiæ virtutis splendore affundit, vt iam omni laude ma=
ior iam adoranda, non adornanda videatur. Sed de Grenouico
hæc etiam Lelandi Antiquarii carmina percurre,

Ecce vt iam niteat locus petitus
Tanquam sydereæ domus cathedræ.
Quæ fastigia picta? quæ fenestræ?
<241> Quæ turres vel ad astra se efferentes?
Quæ porro viridaria, ac perennes
Fontes? Flora sinum occupat venusta
Fundens delicias nitentis horti.
Rerum commodus æstimator ille,
Ripæ qui variis modis amœnæ,
Nomen contulit eleganter aptum.

Nihil aliud habeo quod hic adnotem nisi quod Guilielmus Lam=
bardus, vir vt summa doctrina ita singulari pietate ad susten=
tandos pauperes hic ædes extruxit quas Collegium Paupe=
Eltham. rum Reginæ Elizabethæ nominauit. Huic a tergo Eltham se=
cessus item regius adiacet, vix trium milliarium hinc diuerticu=
lo, quam Antonius Beccus Dunelmensis Episcopus, & Hieroso=
lymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi
primi vxori donauit, cum Vesciorum hæreditatem interuertis=
set, ad quos locus iste prius spectauit. Episcopus enim ille, quem
vltimus Baro de Vescy fiduciarium hæredem sibi scripsit, vt hæ=
reditatem Guilielmo de Vescy filiolo spurio traderet, vix bona
fide cum pupillo egisse traditur.

The breach. Infra Grenwicum, Tamisis diuulsis aggeribus quam plurima
terræ iugera oppressit, quocum annos iam plures, nonnulli im=
mensis sumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes

agros, contra irruentes vndas tueri possunt. Prouenit hic copi=
Scuruigrasse.
ose Cochlearia, nostris Scuruygrasse, quam medicorum nonnulli
Plinii Britannicam esse volunt, quo nomine ego illius iam me=
mini, sed audi Plinium, 'In Germania trans Rhenum castris a Ger=
manico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis so=
lus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagesque in geni=
Britannica herba.
bus soluerentur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben ea ma=
la. Reperta auxilio est herba quæ vocatur Britannica, non neruis mo=
do, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes, &c.
Frisii qua castra erant, nostris demonstrauere illam. Mirorque nominis
Vide in Insulis nostris Britan. de Armamentario Britannico.
causam, nisi forte confines Oceano Britannicæ velut propinquæ dicaue=
re.' Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem

287

adfert in suo Nomenclatore eruditissimus Hadr. Iunius, quem
si placeat adeas, Britannicæ enim vocabulum me a cursu hic de=
flexit.

Tamisis deinde ripis suis coarctatus Darentum flumen ob=
uium habet, qui e Suthreia demissus leni alueo vndas ducit per
Otford.
Ottanford, nunc Otford Danicæ stragis anno 1016. consci=
am, Regiisque ædibus superbam, quas Warhamus Archiepis=
copus Cantuariensis tanta magnificentia sibi, & suis successori=
bus construxit, vt ad amoliendam possessionis inuidiam, cum
<242>
Henrico octauo commutare necesse habuerit Cranmerus succes=
sor proximus. Lullingston vbi castrum olim fuit sedes familiæ no=
bilis eiusdem nominis inferius Darento apponitur, qui ad osti=
Dartford.
um Darentford, vulgo Dartford, amplum & frequens forum
suo nomini adsciscit, sub quo Crecca riuulus vna commiscetur; ad
cuius vadum Creccanford, nunc Creyford, Hengistus Saxo octa=
uo a Saxonum ingressu anno, signa cum Britannis contulit, cæsis=
que ducibus, tanta strage protriuit, vt ab illis nihil sibi deinceps
metuerit, & regnum in Cantio securus constituerit.

A Darento ad Medweagi ostium nihil suspicit Tamisis præter
oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerumue dispen=
dium. Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notum, si quod
aliud Angliæ oppidum, vtpote statio inter Cantium & Londi=
num, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henri=
cus octauus. Huic a tergo paulo interius adiacet Cobham sedes
Barones de Cobham.
iam diu Baronum de Cobham, e quibus vltimus Ioannes Cob=
ham Collegium hic, & castrum ad Couling fundauit, filiamque
reliquit vnicam vxorem †Ioannes de La-Pole Militis, quæ vni=
cam etiam genuit filiam Ioannam pluribus enuptam; peperit
autem illa solummodo Reginaldo Braybroke. Maritus vero ter=
tius Ioannes de Oldcastle dum rebus in religione innouandis
studeret, suspendio & igne periit. Reginaldi vero Braybroci vnica
filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma Brooke de Comitatu
Somersettensi, a quo nunc floret sextus Henricus Baro Cobham,
de quo supra. A Grauesenda ad ortum est Cliffe, a cliuo ædito
Ho.
cui insidet, nominatum, Synodo olim celebre, & Cliues †ad Ho
Bedæ dictum, Ho enim vocatur illa quasi Chersonessus, quæ Ta=
misim, & Medweagum fluuium intersita, hic longe se in Ortum
immittit.

Medwey.
Medwege fluuius, nunc Medway (Britannice nisi me veritas
fugit, Vaga, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in An=

288

Weald.
derida sylua, quæ Wealde, id est, regio nemorosa Saxonibus
dicta, & meridianam huius agri partem late occupat. Primum
Pensherst.
dum tenuis est Pensherst præterfluit antiquæ familiæ Sidnæorum
sedem quæ a Guilielmo de Sidney Camerario Regis Henrici se=
cundi genus ducit. Verum huius familiæ modo sydus erat, mag=
na illa spes hominum, expressissimum virtutis exemplum, & li=
Philippus Sidnæus.
terati orbis amor, Philippus noster Sydnæus Eques longe claris=

simus ex illustri Warwicensi familia oriundus, qui acriter (ad
Zutphenum Geldriæ cum hoste congressus fortiter occubuit.)
Hic ille Sydnæus est quem Deus ideo natum voluit, vt priscorum
<243> specimen nostro seculo ostenderet; ita ex improuiso ad se re=
uocauit, & nobis subduxit, ne deploratissimi nostri æui labes
diutius videret. Verius enim de illo, quam vel de Marcello, vel
Ælio Vero Maronianum illud vsurpari poterat,

> Ostendent terris hunc tantum fata, nec vltra
> Esse sinent.

Ignis vtique quo clarius effulsit, citius extinguitur, eripit se au=
fertque ex oculis subito perfecta virtus, quicquid est absoluti
facilius transfluit, & optimi neutiquam diurnant. Placide si fas
sit loqui, Sydnæe quiescas, nos te non lachrymis, sed admirati=
one decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ
Tacitus. Præside optimus scriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati
sumus: manet, mansurumque est in animis hominum, in æterni=
tatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & igno=
biles obliuio obruit, Sydnæus posteritati narratus superstes erit.
<Aretai> enim, vt canit ille Græcus, <kreissones eisi morou.>

Hinc Medway fl. Tunbridg respergit, vbi vetus est castellum
Tunbridg. quod Richardus de Clare construxit, qui commutationis iure
pro Brionio in Normannia accepit. Eius enim auus Godfredus
naturalis Richardi primi Ducis Normanniæ filius, Aucensis, &
Brionii Comes erat. Cum etenim diu de Brionio disceptatum
fuisset, 'Richardus,' vt scribit Guilielmus Gemeticensis, 'pro repeti=
tione eiusdem castri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Asserunt
* The Lowy of Tunbridg. enim * Leucam Brionii cum funiculo circumcirca fuisse mensuratam
& eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem spatii in
metiendo recepisse.' Veruntamen Manerium, vt vocant, de Tun=
brige eius successores Glocestriæ Comites clientelari iure ab
Archiepiscopis Cantuariensibus ea lege tenuerunt, vt Archie=
pisc. in inthronisatione Senescalli, & eorum liberi ipsis in tutela
Maidstone. essent. Inde Maidston petit, quam cum Saxones Medwea=

289

Vagniacæ. geston dixerint, Vagniacas esse illas credo, quas Anto=
ninus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, Caer Meg=
wad corrupte, pro Medwag vocarit: nec sane distantiæ ratio
repugnat: hinc a Nouiomago, †iude a Durobroui, de qua mox
agemus. Sub posterioribus Imperatoribus, vt in tabula Peute=
Madus. geriana nuper a M. Velsero ædita videre est, Madus dici=
tur. Sic sensim voluentibus annis sensim immutantur nomina.
Oppidum hoc est frequens & cultum, magnaque longitudine ex=
tentum. In medio Archiepisc. Cantuar. palatium, ab Vffordo
<244> inchoatum, & ab Islepo absolutum habent; alter item pub=
licus totius huius agri carcer hic constituitur, immunitatesque
plurimas Reginæ Elizabethæ fert acceptas, quæ Maio=
Portgreuius. rem summum magistratum instituit, pro Portgreuio, quem prius
habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabu=
lum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt Mark=
graue, Reingraue, Landtgraue, &c.

Hic sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegæ con=
Dorolenum. Leneham. sociatur, qui ad Leneham surgit, quæ Antonini sine contro=
uersia Durolenum est, perperam in nonnullis exemplari=
bus Duroleuum. Durolenum enim Lenum aquam Britannis so=
nat, & præter nominis reliquias, distantia etiam a Cantuaria, &
Roffa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam situm ad viam
Consularem Romanorum, quæ olim a Dubri (vt author est Hig=
denus Cestrensis) per medium Cantium duxit. Nec aliud op=
Leedes castle. positum habet hic fluuius quod memorem præter Leedes ca=
Creuequer familia. strum, quod fuit Creuequerorum nobilium opus, qui in antiquis
chartis de Creuecuer & Crepito corde nominantur. Postea Baronis

Bartholomæi de Badilsmer inauspicata erat sedes, qui illud perfide contra Edwardum secundum, a quo dono accepe=rat, communiuit, sed postea meritas perfidiæ pœnas capite sol=uit. Rem totam si placet legas ex historiola Thomæ De-la-More viri nobilis qui eadem tempestate vixit, & vulgo non habetur. ‘Anno 1321. venit Isabella regina ad castrum de Leedes circa fe=stum Michaelis, atque ibi pernoctare voluit, at vero non est permissa ingredi. Hac re Regis animo offenso, vt in suum contemptum acta, conuocatis vicinis ex Essexia & Londino nonnullis Castrum iussit obsi=deri: Castrum tenuit B. de Badelsmer, in quo relicta vxore & filiis ipse cum reliquis Baronibus ad res Hugonum euertendas profectus fu=erat. Interim inclusis de salute desperantibus, Barones cum suis Kingston vsque peruenerunt rogantes per intermissos Episcopos Can=

290

tuariensem & Londinensem, & Comitem Pembrochiæ, vt obsidionem Rex solueret, polliciti se post proximum Parlamentum Castrum Regi in manus tradituros. Rex vero perpendens non posse diu obsessos resi=stere, exasperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire no=luit: quibus in alias partes conuersis, postea non modico labore Castro

<245> potitur, reliquis in eo repertis suspensis, vxorem cum filiis ad turrem Londinensem misit.’

Ailesford.

Hinc Medweagus per vberrima arua & Allington castrum vbi splendidas ædes construxit T. Wiattus, decidens Ailesford per=uenit, Saxonice Eaglesford, Henrico Huntingdonensi Elstre, Nennio Epifford, qui prodidit Britannice Sathenaeghaibail e=tiam dictum a Saxonibus ibi deuictis, vti Anglesford alii eodem sensu vocarunt. Guortimerus enim Britannus Guortigerni filius Hengistum cum suis saxonibus hic aggressus est, quos in=compositos, cum secundum impetum sustinere non possent, ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuisset; nisi Hengistus declinandi periculi gnarus, in Tanetum insulam se recepisset, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & inte=gra subsidia e Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horsa Saxo, quorum

Horsted.

Catigerni sepul=chrum.

hic ad Horsted non procul hinc sepultus loco nomen reliquit: ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Ailesford, vbi vasta illa saxa erecta sunt, quæ imperitum vulgus a Catigerno Keith coty house hodie vocat. Nec tacendum in

Boxley.

proximo Boxley vbi monasterium anno 1145. posuit Guilielmus de Ipre Comes Cantii. Haud procul ab altera e regione ripa Bir=

Birling.

ling sedet Baronia olim Maminotorum, deinde Saiorum, quo=rum tandem hæreditas per fœminas deuenit ad Clinton, Fienes, & Aulton.

Halling.

Orientali Medweagi ripæ (cum præteruectus sit Halling vbi ædes successoribus suis posuit Hamo de Heath Episcopus Rof=fensis) paulo superius vetusta ciuitas apponitur, Antonino Du=

Durobreuis.

Tabula antiqua Welsero ædita.

Roibis.

Rochester.

robrus, Durobriuæ, & alibi rectius, Duroprouæ, vel Durobrouæ. Bedæ Durobreuis, & inclinante Romano imperio, ita temporis progressus hoc nomen contraxit, vt Roi=bis nominaretur, vnde Saxonibus addito Ceaster, Hroue-ceaster diceretur, nobisque contractius nunc Rochester, & Latine Roffa, a Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, sed pristini illius nominis Durobrouis aliquid in se retinere mihi videtur. Nec est cur quis dubitet de nomine, cum præter Itinerariam

291

rationem, & Bedæ authoritatem, Durobreuis in charta fundati=onis ecclesiæ Cathedralis expresse vocetur. Hoc tamen admo=neo in impressis Bedæ libris Daruernum legi, vbi in M. S. Du=robreuis concipitur. In conualle sedet muris male firmis ex par=te cincta, ‘situ,’ vt inquit Malmesburiensis ‘nimium angusta,’ vnde olim Castellum potius quam vrbs habebatur. ‘Castellum’ enim

‘Cantuariorum’ vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, &
meridiem magnis suburbiis tumet. Casibus defuncta est non
paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & de=
<246> inde a Danis sæpius direpta. Templum magnificum erexit E=
thelbertus Rex Cantii, quod & dignitate Episcopali illustrauit.
Iusto primo episcopo designato: verum cum hoc vetustati cede=
ret, Gundulphus circa annum 1080. restaurauit, & presbyteris
expulsis monachos induxit, quibus iam eiectis, Decanus VI. præ=
bendarii, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum flumini
impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem
Episcopum Baiocensem, & Cantii Comitem extruxisse fama
refert. Verum Guilielmus primus procul dubio construxit, Le=
gitur enim in libro Domesday; ‘Episcopus de Rouecester tenet in Eles=
forde pro escambio terræ in quo castellum sedet.’ Certum enim
est Odonem Episcopum, cum ex ancipiti rerum mutatione
penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem
rerum necessariarum inopia coactum, non tantum castrum tradi=
disse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Verum de re=
stauratione huius castri habe ex Textu Roffensi. ‘Cum Rex
Guilielmus 2. confirmare noluisset donum Lanfranci de Manerio
de Hedenham in Com. Buck: factum ecclesiæ Roffensi, nisi Lanfran=
cus & Gundulphus Episcopus Roffensis darent Regi 100. li. denario=
rum. Tandem interuentu Roberti filii Hammonis, & Henrici Comi=
tis Warwici Rex concessit quatenus pro pecunia, quam pro concessione
manerii exigebat, vt Episcopus Gundulphus quia in opere cementario
plurimum sciens & efficax erat, Castrum Regi Roffense lapideum de
suo construeret. Tandem ægre consentientibus episcopis coram Rege
Gundulphus Episcopus castrum de suo integro totum custamine fecit.’
Pauloque post Rex Henricus Primus, ‘Ecclesiæ Cantuariensi, &
Archiepiscopis eius custodiam, & constabulationem in posterum pos=
sidendam concessit,’ vt habet Florentius Wigorniensis, ‘& in eodem
turrem sibi construendi licentiam.’ Ex quo tempore vna, & altera
obsidione fatigatum fuit, sed tum maxime, cum Barones armo=
rum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monte=

292

forti acerrime, sed frustra oppugnaret, pontemque sublicium
rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum e
Gallorum manubiis substruxerunt postea Ioannes Cobham, &
Rob. Knowles, qui ab infimo gradu ad summum honoris fasti=
gium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus vi=
olentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior na=
Classis Regia. uale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu in=
structissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Diua Eli=
zabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis im=
Vpnore. pensis ædificauit, ad eamque defendendam propugnaculum in
ripa apposuit.

Nunc Medweagus lætior, & latior crispantibus vndis spectatu
amœnissimus fœcundos agros subluit, donec Sheppey insulæ
obiectu diuisus (quam Ptolemæi Toliatin esse suspicamur, vt suo
loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostiis infertur, quo=
rum occidentale Westswale: orientale, quod Sheppeiam a con=
tinenti abscidisse videtur, Eastswale dicitur, Bedæ Genlade, ad
quod Midleton, nunc Milton villa olim regia, Sittingburne di=
Familia de Badilsmer. uersoriis refertum, & Tonge castri reliquiæ in vicinia cernuntur,
quæ sedes fuit antiqua Guncellini de Badilsmer, viri magnæ no=
<247> bilitatis, cuius filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex
hærede Radulphi Fitzbernard Domini de Kingsdown Bartholo=
mæum procreauit illum seditiosum de quo dixi, qui ex Marga=
reta Clara suscepit Maltildem Ioannis Veri Comitis Oxoniæ
coniugem, Margaretam Ioannis Tiptoft, Margeriam Guilielmi
Roos, & Elizabetham Guilielmi Bohuni Comitis Northanto=
niæ. Feuersham inde visitur Stephani regis monasterio, & tu=

mulo olim notum. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi

Putei in Cantio cur facti.

putei illi fuerint, e quibus cretam albam ad stercorandos agros effoderunt olim †Britauni, vt docet Plinius. ‘In centenos enim,’ vt inquit ille, ‘pedes puteos egerunt ore angustatos, sed intus spatiantes,’ cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum ostreorumque viuariis frequens,

Rheculuer. Regulbium.

Reculuer cernitur, Saxonice reaculf, sed Romanis olim & Bri= tannis Regulbium, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetasiorum in excubiis hic sub litto= ris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantii ora vocabatur) egisse memorat: & hanc sane suam antiquita=

293

tem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantii cum Cantuariam Monacho Augustino concessisset, in hac sibi palatium extruxit, Bassa Saxo monasterio ornauit, e quo Brightwaldus octauus Cantuar. ecclesiæ Archiepisc. euocatus erat. Hinc Raculfminster etiam a monasterio dictum fuit, cum Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuar. do= naret. Hodie vero nihil aliud est, quam viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Py= ramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & breuia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

> Cernit oloriferum Tamisim sua Doridi †amara
> Flumina miscentem.

Stoure fl.

Nunc ad Tanet insulam deuenimus, quam tenui intercur= rente alueo, a continente disterminat Stoure flu. Bedæ Want= sum, qui duobus in syluestri regione, quam The Weald vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quam primum solidus fertur, Ashford & Wy, emporiola nota inuisit. Quorum vtrumque sua habuit collegia, hoc a Ioanne Kempo Archiepiscopo Cantuari= ensi qui hic natus, illud a R. Foggo Equite aurato constructum, & Wie etiam suum fontem habuit in quem mirificam gratiam precibus cuiusdam Normanni Monachi infudit Deus, si credamus

Pag. 457.

Rogero de Houeden, quem adeas si admiranda te delectant.

Chilham.

Inde Chilham, siue vt alii vocant Iulham, vbi castri antiqui rude= tum est, quod Fulbertus quidam Douorensis construxisse me=

<248>

moratur, cuius e filio Richardo neptis Roisia, vt in antiqua ha=

Fulberti de Douer stirps.

betur genealogia, enupta Richardo filio naturali regis Ioannis, Loram reliquit vxorem Guilielmi Marmioni. Constans fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hic castrametatum fuisse, & inde Iulham, id est, Iu= lii statio, vel domus dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cum noctu a littore xii. millia pass. confecisset, ad flumen primum cum Britannis conflixisse, ibique cum eos in syluas coniecisset, castra muniuisse: vbi crebris ar= boribus succisis locum egregie natura, & opera munitum habu= erunt Britanni. Hic enim locus xii. a littore mill. exacte abest, nec aliud est interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc ca= stris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos conti= nuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo conditum multis retro ante seculis Iul-laber ferunt, quem alii

294

Gigantem, alii veneficam fuisse somniant. Ego vero, cum aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latere existimarim, propemodum

Laberius Durus Trib.

mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hic si= tum, quem interfecerunt Britanni in itinere ab illis quæ dixi castris, & inde Iul-laber tumulum dictum fuisse.

Durouernum. Quinto hinc milliari Stoure diuiso alueo, Durouernum
primariam huius prouinciæ vrbem rapide alluit, nomenque fe=
cit. Durwhern enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptole=
mæo pro Durouerno Daruernum, Bedæ & aliis Dorober=
nia, Saxonibus Cantwarabyrig, id est vrbs populi Cantiani,
Canterbury. Nennio, & Britannis Caer Kent, id est vrbs Cantii, nobis Canter=
bury, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanoque
sæculo proculdubio illustris, 'Nec adeo magna' (vt inquit Malmes=
buriensis) 'nec exiliter parua, quæ & terræ positione, soli affinis maxi=
ma vbertate, & integro murorum ambitu, fluuiis irrigua, nemorum op=
portunitate inclita, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.' Hep=
tarchia Saxonica efflorescente, regni Cantii caput, & sedes regia
fuit, donec Ethelbertus Rex eam cum iure Regali Augustino
Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hic
stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile
est, quantum floruit, cum Archiepiscopali dignitate, tum meli=
orum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræ=
sul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis
incendiis magna ex parte subinde absumpta, semper tamen re=
<249> nata est splendidior. A Normannorum ingressu, cum Guiliel=
mus Rufus, vt est in Annalibus M. S. August. 'dedisset ciuitatem Can=
tuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent antea ex beneficio,' religi=
onis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis Sudbu=
ry, qui mœnia restaurauit, non modo respirauit sed eo splendo=
ris, quasi subito accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritu=
dine, omnes Britanniæ ciuitates adæquarit, sacrarum vero ædi=
um magnifica structura, & frequentia celeberrimas quasque †su=
puerarit. Inter has duæ maxime enituerunt, Christi scilicet, &
S. Augustini vtrumque Benedictinis monachis oppletum: Christi
autem templum in medio quasi vrbis sinu, tanta maiestate, vt
Erasmus inquit, se in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus
religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romano=
rum fidelium opere, vt author est Beda, antiquitus factum re=
cuperauit, Christo sacrauit, sedem successoribus constituit, in
qua septuaginta duo iam perpetua serie sederunt Archiepisco=

295

pi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl superiorem
Ecclesiæ partem, & qui successerunt, inferiorem, quum illud ve=
tustius opus incendio concidisset, ad eam qua nunc cernitur
amplitudinem maximis impensis, quas superioribus sæculis pia
superstitio suggessit, perduxerunt. Plurimi enim summi, medii,
infimi, confertim huc cum amplissimis donariis, ad visendum Tho=
mæ Becketti Archiepis. tumulum confluxerunt. Qui a militibus
hoc in templo trucidatus, quod se regi peruiuaci animo opposu=
isset, a Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino
honore colebatur, tantisque muneribus onerabatur, vt thecæ, in
qua conditæ fuerunt eius reliquiæ, vilissima pars aurum fuerit.
Gemmis raris, vt inquit Erasmus, & prægrandibus collucebant,
nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuersum plus=
quam regiis opibus vndique luxuriauit, Christique nomine
quasi obliterato, in S. Thomæ transiit. Nec vlla alia re æque
celebratum fuit, ac huius memoria, ac sepultura, licet aliorum
sepulchra non immerito iactet, inprimis Edwardi principis
Walliæ cognomento Nigri, herois bellica laude ad miraculum
præstantissimi, & Henrici IIII. Regis Angliæ potentissimi. Ve=
rum has nebulas Euangelii lumen sub Henrico VIII. discus=
sit, monachorumque examina dispulit, pro quibus in Christi
templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarii XII. & verbi di=
uini sex præcones sunt collocati, qui diuinum verbum in cir=
cumuicinis locis disseminent. Alterum templum huius pertina=
<250> cissimus æmulus sub vrbem ad Orientem sedem habuit, S. Au=
gustini nomine notum, quod ipse Augustinus, & Ethelbertus

Rex eius hortatu Petro & Paulo posuerunt, vt sepultura esset, tum Regum Cantii, tum etiam Archiepiscoporum, (nondum enim in vrbe sepelire fas erat) infinitisque opibus cumularunt, concessa Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam signan=di. Nunc vero maxima parte suis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuersa, quantum fuerit intuentibus facile ostendit. Ip=se vero Augustinus in eodem sepultus erat, cum hoc vt testatur Thomas Spot, epitaphio,

> Inclitus Anglorum præsul pius, & decus altum,
> Hic Augustinus requiescit corpore sanctus.

Nihil attinet de altera ecclesia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, a Romanis condita fuit, Martinoque sacrata, in qua ante Augustini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Christianis sacris interesse solebat. De castro ad Australe vrbis latus fatiscentibus

296

nunc propugnaculis, cum non admodum magnam præ se ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, nisi a Nor=mannis constructum fuisse. De sedis Cantuariensis dignitate, quæ olim longe amplissima fuit, nihil dicam, nisi vt superioribus seculis in Romana hierarchia, Archiepiscopi Cantuarienses Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchæ erant; sic cum fugata esset Pontificum autho=ritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo deposito, Pri=mates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dig=nitatem nunc gerit Reuerendissimus in Christo pater, D. Ioan=nes Whitgiftus, qui & Deo vitam, & Ecclesiæ operam omnem sancte consecrauit. Cæterum Polus Borealis supra Cantuariæ horizontem grad. LI. scrup. XVI. attollitur, Longitudo vero XXIIII. partib. LV. scrup. definitur.

Primas, & Metropolitanus Angliæ.

A Dorobernia Stoure statim se in vnum colligit, simplexque fertur per Fordich (qui paruus Burgus de Forewich Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis insignem, ad Sturemouth, ve=nit, vbi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, nomenque re=linquens, Wantsume dicitur, Thanaton ab Occasu & Austro insulam faciens, ab aliis enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus Athanaton, & Thanaton aliis exemplaribus dixit, Britanni Inis Ruhin (teste Asserio) fortasse a Phocis, Saxones Tanet, & Tanetland, nos Tenet. Terra tota est ex creta albican=ti, frumentariis campis fœlix, & vberi gleba, octo mill. in longitu=dine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum sex=centarum habebatur, pro quo in Beda mendose legitur millia=rium sexcentorum. Quod vero Solinus nullo serpi angue hanc in=sulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, iam falsum deprehenditur. Proinde etymologia illa <apo tou thanatou>, i. a serpentium morte deducta plane labascit. Hic primam exscen=sionem fecerunt Saxones, hic illis perfugium, hic magnas eorum strages ædidit Guortimerus Britannus, cum ad Lapidem tituli (sic in Nennio vocatur locus, quem Stonar eo fere sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat,) præcipitata fuga in myopa=rones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iussit se sepeliri ad compescendos, vt existimauit, Saxonum furores; quemadmo=dum Scipio Africanus, qui ita sibi sepulchrum statui præcepit, vt Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futu=rum. Hic etiam ad Wippedfleete, a Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis præliis attritos fudit Hengistus.

Fordich. Thanatos. Tenet. <251> Lapis tituli.

297

Augustinus multis post annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripserunt sacerdotes creduli, Monachusque Gotcelinus exclamauit. ‘Fœlix tellus Tanet, sua fœcunditate, sed fœlicissima tot deiferorum aduenarum, imo tot

ciuium supernorum hospitio.' Postea Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc Minster virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere polluerunt, vt non ante pacata Normannici imperii tempora refloruerit.

Diligentia singu= laris.

Nec tacendum quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipue eorum qui iuxta stationes Margat, Ramsgate, & Brod= stear habitant. Sunt enim viri summe industrii, qui quasi Amphi= bii, & mari & terra victum quærunt, cum vtroque elemento ra= tionem habent, & piscatores & aratores, & Agricolæ & nautæ; quique stiuam in agro sulcando, iidem clauum in nauigando te= nent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, nauigant, merces exportant: iidem agros ster= corant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in vtrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cum= que subinde hic naufragia fiant, obiacent enim littori formido= losa illa nauigantibus vada, & * puluini, quæ The Godwyn, (de quo suo loco in insulis) The Brakes, The foure foote, The Whitdick, &c. vocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam na= uare solent.

* Codde.

* Shelues.

Rhutupiæ.

<252>

Ad Australe Wantsumi ostium, quod alueum mutasse credunt, e regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo Rhutu= piæ, Tacito Portus Trutulensis, pro Rhutupensis, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino Rhitupis Portus, Ammiano Rhutupiæ Statio. Orosio Rhutubi por= tus & ciuitas, Anglis, teste Beda, Reptacester, aliis Ruptimuth, Alfredo Beuerlacensi Richberge, hodie Richborow. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cum a sabulo loca huic vicina Sandwich, & Sandibay denominentur: & Rhyd Tufith Britannice vadum sabulosum sonet, inde, si aude= rem, libenter deducerem. In deiectu collis vrbs exporrecta vide= batur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt a milliari vix eam salutet. Longe celeber= rima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc e Britannia, in con= tinentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appule= runt, Lupicinus a Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, &

Portus Trutu= lensis.

Richborrow.

298

Mœsicorum numeros hic exposuit. Theodosius etiam Theodo= sii Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum suis Her= culiis, Iouiis, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant co= hortes) huc delatus est. Postea cum Saxones piratæ sublatis commerciis maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrociniis infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ a Claudio Imperatore e Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Wallia consederat, huc translata, Præpositumque suum hic habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram for= tasse gessit Clemens ille Maximus, qui in Britannia a militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & postea Aquileiæ a Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latro= nem in his versiculis de Aquileia dixit.

Clemens Maxi= mus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixæ.
Fœlix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flauium Sanctum ob= liuione in Parentalibus suis vindicauit idem Poeta, de quo ce= cinit.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Sunt qui Rhutu= pini nomine Bri= tanniam omnem intelligi volunt.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam

fœnori inter Britannos occupatam, & vsuris multiplicatam ex=
<253> traneis morte præreptus liquit, hic etiam situm funebri carmine prosequitur Ausonius.

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum aduentum floruerunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantii regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedaque ciuitatis nomine insigniuit, Iam inde deficere cœpit, nec nomen vsquam legitur, nisi apud Alfredum Beuerlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spoliis implicatos, ad hanc Richberge tunc dictam fudisse prodidit. Nunc vero vestigia eius omnia tempus erasit, vtque nos doceat Vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum est, in quo platearum tractus cum seges succreuerit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgo S. Augustines crosse appellant. Et semiruta quædam arcis mœnia solum supersunt, quadrata forma sabulo tenacissimo materiata. <Akropo=

299

lin> esse diiudices, situ adeo sublimi vliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolemque suam paulo inferius ostendit, quam a sabulo Sondwyc
Sandwich. dixerunt Saxones, nos vero Sandwich. Hoc e quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, alias aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens, licet portus ex aggestis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. PP. in ipso alueo depressa, non sit nauigiis magnis ferendis iusta altitudine.

Cantium Prom. Sub Rhutupiis Ptolemæus Cantium promontorium, quasi extremum huius anguli verticem statuit, quod corrupte nonnullis exemplaribus Nucantium, & Acantium, & Di=
The Foreland. odoro Carion, nobis hodie The Foreland dicitur. Verum omnia hæc circumquaque littora a Rhutupiis Rhutupina littora Poetis dicuntur. Hinc Iuuenalis cum Curtium Montanum deli=
Rhutupina ostrea. catulum ventriconem satyrice insectaretur de ostreis ex hoc littore Romam delatis.

nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate mea, Circæis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinove ædita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus.

<254> Aut vaga cum Thetis, Rhutupinaque littora feruent.

Fretum Britannicum. Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto disiungitur, vbi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus fretum Gallicum appellat, Tacitus, & Ammianus fretum Oceani, & Oceanum fretalem. Gratius Poeta 'Freta Morinum dubio refluentia ponto.' Belgæ Dehofden, a duobus promontoriis, vt annotauit doctissimus Abrah. Ortelius. Nos The strait of Calleis. Galli Pas de Callais. Hic enim locus est, vt inquit nostri temporis Poeta,

gemini qua ianua ponti
Faucibus angustis, lateque frementibus vndis
Gallorum Anglorumque vetat concurrere terras.

Horrendis, vt vere inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æstibus, rursusque in speciem complanatur camporum; bis inter duos lunæ exortus affluens bisque remeans. Attollente enim se Luna ad Meridianum, & sub Horizonte in opposito iam de=

mersa, supra modum hic intumescit Oceanus, & immensa aqua=
rum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non sine cau=
sa ille dixerit ‘Rhutupinaque littora feruent.’

Morini.

Ex aduerso in continente consederunt Morini, sic anti=
qua Celtarum lingua dicti, quasi maritimi, siue maris accolæ.
Eorum regio nunc Conte de Guines, & Conte de Bolonois dicitur,
duosque olim nominatissimos habuit locos Gessoriacum,

Itius portus.

& Itium, vnde Cæsar commodissimum e Gallia in Britan=
niam esse traiectum prodidit, plurimique fuisse credunt, quod
nunc Callais vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius
Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritissimus asserit Caletum
minime vetustum esse, tantumque viculum fuisse, cuiusmodi
Galli Burgado vocant, priusquam Philippus Comes Bononien=
sis mœnibus incinxerit, non multis ante annis, quam Angli ex=
pugnauerint. Nec vspiam legas aliquos inde in Britanniam
soluisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum exi=
stimo, ad Vitsan scilicet inferius prope Blanest, quod nos Whit=
san vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes
ex hac insula transmisisse, & inde in eadem soluisse, ex historiis
nostris obseruamus, vsque adeo vt Lodouicus Sanctus cum
Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inuiseret,
hoc solum a nouo illo Sancto demisissime contendit, vt inter

Breuissimus inter Galliam, & Bri=tanniam traie=ctus.

<255>

Vitsan, & Douer nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo
tempore commodissimus fuerit traiectus, nec alibi sane hoc fre=
tum magis coarctatur. Quamuis existimandum sit nauigantes
in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum
opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamuis fre=
tum angustissimum sit inter Blacness Galliæ, & The Nesse An=
gliæ: nunc tamen traiiciunt inter Dubrin, & Caletum, superio=
ribus seculis priusquam obstrueretur Portus Vitsan, inter illam,
& Dubrin, antea vero inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde
Claudius Imp. & alii quos dixi duces in Britanniam transmise=

Gessoriacum.

runt. Gessoriacum hoc Plinius Portum Morinorum Britan=
nicum vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam,
Ptolemæus, apud quem in locum Itii prorepsit, Gessoriacum naua=
le, qua etiam significatione, Britanni Bowlin llong vocitant.
Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Am=

Bononia Galliæ.

mianus Bononiam, Galli Bolongne, Belgæ Beunen, nos
Bolen vocamus, asseueranter contra Boethium Scoticum &

Tabula Peutege=riana nunc ædita

Turnebum affirmarim; cum ex B. Rhenani authoritate, qui ta=

301

bulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum ‘Gessoriacum,
quod nunc Bononia,’ tum itineraria ratione, quæ exacte respondet
distantiæ, quam inter Ambianos, & Gessoriacum interposuit An=
toninus. Sed quod instar omnium est, pyraticam Carausii fac=

* Pag. 272. æditi=one Basiliens.

tionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam
retulit Panegyricus Constantio Augusto dictus: alter ad Con=

* Pag. 252.

stantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuisse deuictam
commemorat, vt Bononia, & Gessoriacum sit necessario vnum
idemque oppidum, vetustiusque nomen sub eo tempore exo=
leuisse videatur. Nec enim iudicandum est, tantos authores ad
tantos principes, in huius loci notatione (recenti tum memo=
ria) aberrauisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certe horum me=
moriam libentius vsurpaui, quod maiorum nostrorum virtus
sæpissime hac in ora emicuit, qui Caletum, & Gessoriacum Gal=
lis extorserunt, quorum hoc supplicanti Gallo post octennium
pacta pecunia reddiderunt, illud vero annos CCXII. Gallo
fremente, tenuerunt.

Nunc Britanniam plenis velis, & secundo æstu repetamus.
A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria cre=

Sandon. Deale.

bro colle exurgens procurrit littus. Sed cum ad Sandon, id est, tumulus arenarius, & Deale castra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, subsidet, planum &

Vbi Cæsar appulit.

apertum mari obiacet. Ad Deale illud, Dole Nennius vocat (& vere opinor, iacentem enim & apertam ad mare, vel flumen planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appu=
<256> lisse constans est fama, Nenniusque suffragatur qui barbare scripsit. ‘Cæsar ad Dole bellum pugnauit:’ Tabula item pensilis in Castro Douerensi, hoc idem comprobauit, fidemque etiam fa=cit Cæsar ipse, qui aperto, & plano littore se terram conscen=disse, difficilique pugna a Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noster in Cignea Cantione

Iactat Dela nouas celebris arces
Notus Cæsareis locus trophæis.

Cæsaris in Bri=tanniam in=gressus.

Vide pag. 35.

Ille enim (a cursu paulatim digredi liceat) omnibus, vt e Se=neca habet Pomponius Sabinus, terra marique captis, Ocea=num respexit, quasi orbis Romanus non sufficeret, alium cogi=tauit, classeque mille nauium (sic ex Cota scribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, sumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum spe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alii tradunt, inflammatus, anno ante Chri=

302

stum natum LIIII. & rursus sequenti, Britanniam ingressus est. Cum antea, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, speculis in ora

In libro de arte & natura.

Gallica dispositis, & arte Catoptrica quæ latentes species multi=plicat; sed per speculatores, vt ipse, & Suetonius contestantur, portus & nauigationem explorasset. Quid hic gesserit ipse satis fuse literis mandauit. Sat mihi sit de illo e scriptoribus paucula, quæ minus sunt protrita, paucis adnotare. Cum hanc insulam adiret, licet tot rebus gestis clarissimus esset, ea fuit temperan=tia, & a nostri seculi pompa adeo alienus, vt tres solummodo do=mesticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc secundum in castris locum obtinebat, in Commentario suo Græco de Ro=manorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. ‘Cum Britanniam peragraret’ inquit Seneca, ‘nec Oceano fœlicitatem suam continere posset, audiuit, decessisse filiam, publica secum fata ducentem: sed tam cito dolorem vicit, quam omnia solebat.’ Hoc ipso etiam in loco cum secundo Britanniam aggrederetur, vt ex amissis Suetonii monu=mentis habet Eutropius: ‘Scæua miles Cæsaris cum quatuor commi=litonibus nauicula ante transuectus est ad scopulum insulæ propinquum, atque interea recessu Oceani destitutus est. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipsius fuerunt, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primo pilo restitit, postremo gladio rem gerit solus in plures. Cumque fessus, vulneratusque esset, & galeam ac scutum ictibus perdidisset, cum duabus loricis natauit ad castra Cæsaris, & poposcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæsar Centu=
<257> rionatus honore subuexit.’ Hic ille Scæua est cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachii clarissime emicuit, quemque natione Britan=num fuisse Poeta noster Iosephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia versibus,

Hinc & Scæua satus, pars non obscura tumultus
Ciuilis, Magnum solus qui mole soluta
Obsedit, meliorque stetit pro Cæsare murus.

Alia Cæsaris in nostra regione gesta ex ipso petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac insula vidit, qui se fatebatur pugnæ interfuisse qua Cæsarem arma inferentem arcere litto=ribus aggressi sunt. Nec ego historiam iam conscribere in ani=

Thorax Veneris.

mo habeo. E Britannia victor reuersus, thoracem ex Britan=

nicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri Genetrici in eius templo dicauit. Captiuosque, vt author est

303

Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæ= aque etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cum Britanni, qui in ipsis picti erant tollere sole= bant, cecinit Virgilius.

Purpureaque intexti tollant aulæa Britanni.

Verum iam satis exorbitauimus: ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus conuerrisse nonnulli suspicantur: ego vero muni=

Naualia Cæsaris castra.

tionem, seu potius naualia castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contraque tempestates, & Bri= tannos, qui eas frustra sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab

Darellus.

accolis hunc aggerem Romesworke vocari, quasi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæsarem hic appulisse, quod prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber a Fl. Con= stantino viro consulari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi possit. Certe statim a Deale cautium eminentia (moles magnificas vocat

Sempetra.

Cicero) Crythmo quam Sampetram vocant fœcunda per septem plus minus milliaria ad Douer procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit; eaque loci est natura, vt perinde ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admiserit, & continuerit. Hoc

Dubris.
Douer.

cautium diuortio Dubris interiacet, cuius Antoninus memi= nit, Saxones Dofra dixerunt, nos Douer. Inditum nomen scri= bit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. ‘Cum enim,’ inquit, ‘antiquis temporibus valde eo loco portuosum mare se †dis=

<258>

funderet, necessitate vrgente, sic effectum est, vt arctioribus quibusdam limitibus constringerent.’ Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem a Dufyrrha, quod Britannice locum accliuem significat probabilius deduxit. Oppidum quod inter cautes considet (vbi portus ipse olim fuit, quum mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam fere nulla est, & in Galliam traiectu magis celebratur, quam sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim est traiec= tus, cautumque olim lege erat vt nemo qui religionis gratia pere= gre proficisceretur, alibi †traiicerent. Qua Oceanum iam glarea interiecta exclusum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quo= rum pars aliqua superest. Templum habuit Martino sacrum a Victredo Cantii rege fundatum, militum etiam Templariorum

Suffraganeus Ar= chiepiscopi Can= tuar.

ædes, quæ iam disparuerunt, sedemque præbet Archiepiscopi

304

Cantuariensis suffraganeo, qui cum grauioribus Archiepisco= pus negotiis districtus sit, quæ ordinis sunt, non quæ iurisdictio= nis episcopalis gerit. E colle, seu potius rupe, quæ a dextra, omni fere ex parte confragosa in admirandam altitudinem ex= urgit, castellum amplissimum instar vrbeculæ, opere munitis= simum, & turribus frequentissimum subiecto freto quodammo= do minatur: ‘Clauem & repagulum Angliæ’ vocat Matth. Parisien= sis. Vulgus hominum a Iulio Cæsare constructum somniat. A Ro= manis primo conditum ex lateribus illis Britannicis in sacello, quibus vsi sunt in suis substructionibus, arbitror. Præcipitante in occasum Romano imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hic in præsidio colloca= runt, e quorum apparatu sagittæ illæ magnæ videntur, e basilis= cis solitæ emitti, quas pro miraculis iam ostendunt castellani. A Saxonum ingressu, vsque ad confectum eorum imperium, nus= quam, ne verbulum de hoc castro, siue oppido legerim, nisi in

schidis quibusdam ex tabula pensili hic asseruata, descriptis, quæ memorant Cæsarem, cum ad Deale appulisset, & ad Baram=downe, (hæc equitabilis est planities adiacens, & explicandis copiis opportuna) Britannos profligasset, Douerense castrum inchoasse, Aruiragum postea contra Romanos muniuisse, por=tumque obturasse. Arthurum deinde, & eius milites, nescio quos rebelles hic deuicisse. Cæterum paulo ante Normannorum ad=uentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, eoque no=mine, Guilielmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc castrum cum puteo sibi in manus traderet, cum regnum
<259> affectaret: compositisque Londini rebus nihil prius habuit, quam hoc communire, nobilibusque latifundia in Cantio assig=nare, ea lege, vt præsto, cum certa militum manu ad hoc propug=nandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur.

Cum enim Hubertus de Burgo constitutus erat Constabularius huius castri, verbis antiqui scriptoris vtor, 'Ille perpendens quod non esset tutum pro castro quolibet mense habere nouos custodes ad War=

Castlegard mutatum.

dam, procurabat per assensum Regis & omnium militum quod quilibet miles mitteret pro Warda vnius mensis decem solidos; & quod inde stipendiarentur certi homines electi & iurati tam milites quam pedi=tes ad castrum custodiendum.' Fertur Philippum Augustum Galliæ regem dixisse, cum Ludouicus filius res nouas in Anglia molire=tur, vrbesque quasdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, si Douerense castrum in potestatem non redege=

305

rit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportu=nissimum.

In altera rupe, quæ est e regione, & æquato fere iugo, ædificii cuiusdam perantiqui supersunt reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, Cæsaris Aram dixit: sed Thom. Twinus Can=tuariensis, senex eruditus qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit quæ nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam extitit a Romanis posita, & longo post tempore a Carolo magno restaurata, (vt testatur Regino, apud quem corrupte Phanum pro Pharum legitur) quæ nunc Gallis Tour d'order, Anglis The old man of Bullen vocatur. Sub hac rupe pa=trum memoria Henricus Octauus rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingen=tibus, stilis colligatis, arborum, saxorumque cumulo iniecto

Douer Peere.

molem, seu pilam, nos The Peere vocamus, eduxit, qua tutius naues subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor cito deuicit, operisque compages crebris flucti=bus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Regina nostra Elizabetha magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit.

Hinc cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per V. milliaria

Folkstone.

perpetuum habent dorsum vsque ad Folkstone, quod olim flo=ruisse Romanorum numismata quotidie inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore reg=nante) 'per interualla' (vt inquit Gildas) 'ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt.' Saxonibus religionis nomine celebre fuit, a monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantii filia

Barones de Folk=stone.

virginibus consecrauit: nunc vero viculus est, eiusque partem maximam abrasit Oceanus. Baronia tamen fuit familiæ de
<260> Abrincis, a quibus ad Hamonem de Creuequer & per eius fili=am ad Ioannem de Sandewico, cuius e Ioanne filio neptis Iuliana eandem Ioanni Segrauio in dotem attulit.

Saltwood.

Conuersa inde ad Occasum littorum fronte (vt Saltwood ca=strum Cantuariensium Episcoporum quod Courtnæus Præsul

Hith, siue Hide. Cantuariensis adauxit, omittam) ad quartum milliare Hith se=
det, e quinque portubus vnus, vnde & illud nomen assumpsit,
quod Saxonibus portum sonat; licet nunc vix illud nomen

306

tueatur ob arenas accumulatas, quibus mare longius excludi=
tur. Nec tamen ita diu est, ex quo primum emicuit, ex occasu sci=
licet Westhythi, Oppidulum illud est ad occasum vicinum, por=
tusque fuit, donec hinc se mare proauorum memoria submoue=
rit. Originem autem vti & Westhithum Limo viculo adiacenti
debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas
mare euomit, obstruxissent. Antoninus & Notitiarum liber
Portus Lemanis. Portum Lemanis vocarunt, Ptolemæus <limēn>, quod cum
Lime. apud Græcos significatiuum sit, Librarii vt viderentur defectum
supplere <kainos limēn> scripserunt, Latinique interpretes ‘Nouum
portum’ inepte conuerterunt: cum loci nomen Limen, vel Leman
fuerit, vti hodie Lime. Stationem hic sub Comite littoris Saxo=
nici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viaque hinc
Militaris saxis constrata, ad Cantuariam pertingit, quam Roma=
norum fuisse opus facile diiudices, vti etiam castrum, quod in de=
iectu collis, decem quasi iugera inclusit, mœniumque reliquiæ
supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calceque cum arena &
grumis intrita sic compactæ, vt nec dum vetustati cesserint. Nunc
vero licet portus non sit, dignitatis tamen pristinæ vmbram
non tenuem retinet. Guardianus enim portuum hic solemne in=
iit iusiurandum, vbi primum magistratum init, & hic de causis
inter portuum incolas statis diebus cognoscit.

Nonnulli existimarunt magnum flumen hoc in loco se exo=
nerasse, quod vnus & alter scriptor de Lemano fluuio, & Lemanis
ostio meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 892. ap=
pulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tum quod
nullus hic fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus e=
moritur: tum quod Huntingdonensis Archidiaconus pressæ fidei
author, illam classem ad Lemanem portum appulsam scribat, nec
verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocum ego sentire
non ausim) Rother flu. qui sub Rhy Oceano commiscetur, hac
defluxisse, cursumque paulatim immutasse, cum campestris illa pla=
Rumney Marsh. nities Rumney Marsh terræ accresceret. Hæc enim campestris
<261> regiuncula, quæ a Lemani X. mill. in longitudine, VII. latitud.
occupat, luxurianti viriditate saginandis pecoribus aptissima,
maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vnde maris donum
appellare non immerito possim, perinde ac Ægyptum fluminis
Nili donum vocarit Herodotus. Mare namque vt paria faceret,
quod alibi hac ora hauserit, hic reddidit, vel recedendo, vel li=
mum subinde apponendo; adeo vt Rumney oppidum e quin=

307

que portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit,
duobus fere milliaribus a mari nunc disiungatur. Quanta sit soli
vbertas, quam numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda
ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus
contra exasperati Oceani insultus communitur, non facile cre=
dat, qui non propius conspexerit. Saxonico sæculo huius incolæ
* Marshmen * Merscware Saxonice dicti erant, & nominis sane significatio
cum loci natura optime conuenit, nec ego Æthelwerdum an=
tiquum illum scriptorem capio cum prodit ‘Cinulfum Merciorum
795 regem vastasse Cantium, & regionem quæ Mersc-warum dicitur:
& Herbythum Ducem a Danis in loco Mersc-warum truncatum
fuisse,’ si hanc ipsam regiunculam non innuerit. Rumenal quod
Old Rumney. hodie Olde Rumney appellatur præcipuum erat oppidum, cu=
ius incolæ, vt est in Regis Guilielmi primi libro, ‘fuerunt quieti
pro seruitio maris ab omni consuetudine, præter latrocinium, pacem fra=
ctam, & Foristell.’

Sub hac, terra in Ortum euecta longius procurrit, (Nesse, quasi nasum vocamus,) cui insidet Lid satis frequens oppidulum. Inde se reducens recta in occasum fertur, vsque ad Rotheri ostium, quo alicubi a Southsexia Cantium disterminatur. Huius decursum a Southsexiæ parte superius paucis persequuti sumus. A Cantii parte priusquam Oxney insulam spargat, Newenden habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem
Anderida. Notitiarum liber †Anderidan, Britanni Caer Andred, Sax=
Andredcester. ones Andredsceaster nuncuparunt, fere persuadeor: primum quod incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseuerent: deinde quod ad Andredswald syluam, cui nomen creauit, situm habeat: postremo quod Brittenden, i. Britannorum vallem, Saxones dixisse videantur, (vti etiam Segontium de quo antea) vnde Selbrittenden toti Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hic statuerunt. Postea tamen Saxonum furore penitus deletum concidit, Hengistus
<262> enim, cum Britannos e Cantio omnino exturbare in animo haberet, maximique sua interesse existimaret, si maioribus copiis turmas adaugeret; Ællam e Germania cum magna Saxonum manu euocauit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni e sylua proxima insidiantes, ita eum exagitarunt, vt cum tandem post multas vltro, citroque illatas clades, partitis copiis, & Britannos in syluis fudisset, eodemque tem=

308

pore in oppidum irrupisset, ita ad vindictam barbari animus exarsit, vt occisis incolis funditus euerterit. ‘Locus vero desolatus multis post sæculis transeuntibus,’ (vt inquit Huntingdonensis) ‘ostendebatur,’ donec sub Edwardo primo fratres Carmelitæ e Carmelo Palestinæ recens profecti, qui solitaria quærebant loca, hic monasteriolum ex impensis Thom. Albugeri militis posuerint, oppidulumque statim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, Newenden, id est, Nouum in valle oppidum, dici cœpit. Iuxta hanc Newenden, in syluestri regione sunt Cranbroke, Tenterden, Benenden, & alia vicina oppida, in quibus lanificii, siue rei pan=
Res pannaria primum in Anglia. nariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi III. temporibus, qui propositis præmiis, & plurimis concessis immunitatibus Belgas in Angliam anno regni sui decimo euocauit, vti nostros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. nostræ columina merito numeratur.

Comites Cantii. Nunc vt Cantii Comites suo ordine percenseam, (omissis Saxonibus Godwino, & aliis, qui non hæreditarii, sed officiarii Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur e Normannico sanguine, Cantii Comes, simulque Baiocensis Episcopus, vir ingenio prauo, turbidoque, & rebus nouandis semper intento, vnde post grauissimam, quam concitarat seditionem suis sedibus, & fortunis in Anglia a nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cum Stephanus Angliæ vsufructuarius bellicosos homines beneficiis sibi astringeret, Guilielmum Iprensem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de caussa Philippo Flandriæ Comiti, Cantii etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cum res nouas in patrem moliretur, sed hic tantum titulo, & promisso tenus Cantii Comes erat. Vt enim habet Geruasius Cantuariensis. ‘Comes Flandriæ Philippus suum pro posse spopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramento. Cui pro seruitio suo promisit Rex cum toto Cantio, 1000. librarum redditum, Castellum quoque de Roffa, cum Castello de Douoria.’ Non longo post tempore Hubertus de Burgo, optime
<263> de Repub. meritus, suo quasi merito eundem honorem ab Henrico III. accepit, vir patriæ vere amans, & qui omnia officia, quæ a ciue optimo patria exigere possit, inter medias aduersantis fortunæ procellas cumulate præstitit, honore tamen exutus

diem obiit: iacuitque hic titulus vsque ad Edwardi II. tempora. Il=
le enim fratri suo iuniori Edmundo de Woodstock contulit, qui
nepotis sui Edwardi III. tutor falsæ & iniquæ inuidiæ tempesta=

309

tem subiit, securi percussus, quod in fratrem depositum, frater=
num animum nunquam obscure tulerit, & illum e custodia libe=
rare voluerit. Filii tamen duo Edmundus & Ioannes successe=
runt, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror ob
venustatem dicta The faire mayde of Kent superstes in equestrem
Hollandorum familiam transtulit: Thomas enim Hollandus eius
maritus factus est Cantii Comes, quem ordine sequuti sunt Tho=
mas eius filius, qui obiit anno vicessimo Richardi 2. cui successe=
runt bini eius filii Thomas qui Dux Surreiæ creatus, statimque
dum res nouas in Regem Henricum quartum moliretur, obtrun=
S. Brieu. catus, & Edmundus qui Angliæ Archithalassus, dum Fanum Bri=
Tho. Walsingham. oci in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, an=
no salutis 1408. occubuit. In his cum hæc familia sua exacta
periodo intercidisset, rex Edwardus IIII. primum Guilielmum
Neuill Dominum de Fauconberg, eoque extincto, Edmundum
Grey Dominum de Ruthyn Cantiani Comitis honore adauxit,
qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna Wideuile
coniuge prima Richardum Comitem Cantii progenuit, qui sine
sobole diem clausit; ex secunda autem vxore Catharina filia
Guilielmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equi=
tem suscepit, cuius e filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem
Cantii a D. nostra Elizabetha anno 1571. erectus erat,
cui sine prole defuncto Henricus eius frater successit omnibus
veræ nobilitatis ornamentis longe honoratissimus.

Habet hæc prouincia paræcias 398.

. . . . . .

818

<705> . . . . . . E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus
Toliapis. Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quo loci duas insulas To=
Caunus. liapin, & Caunam, siue Conuennon locat Ptolemæ=
Canuey. us. Hæc non=
dum nomine concessit suo, sed Canuey appellatur,
. . . . . .
Sheppey. De altera vero Toliapi sententiam subinde muto, vt Sheppey
credam præter situm nihil video. Ea enim satis antiquæ est me=
moriæ, in scriptoribus nostris Ouium insula vbique dicta. Mona=
Minster. steriolum Minster nunc vocant habuit a Sexburga Ercomberti
Cantiani regis vxore anno 660. constructum. Castellum ad Oc=
casum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex
Edwardus tertius posuit vt ipse scribit, ‘situ amœno, ad terrorem
hostium, & solatium populi,’ cui Burgum adiunxit, & in honorem
Queenborrough Philippæ Hannoniæ Reginæ Queenborrough, id est, Reginæ Bur=

819

gus appellauit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus
Hobeius mihi semper colendus, qui illustre ingenium eruditis
studiis inprimis excolit.
Magis ad ortum extra Tamisis ostium Tanato insulæ locus va=
<706> dosus, arenosus, & nauigantibus insidiosus longe præiacet, quem
Goodwine sands vocant, vbi insulam anno 1097. absorptam, quæ
Goodwine sands. Lomea nonnullis. Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De quo
sic Ioannes Twinus. ‘Fuit hæc terra valde fertilis, & pascuis abun=
dans, paulo humilior quam Thanatos, ex qua transitus per nauiculam,
tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tem=
pestate ventorum, imbrium furore turbulento, & inaudita maris rabie
immergitur, & eructata arena incredibiliter obducitur, & irrecupe=

rabiliter in dubiam terræ & maris naturam conuertitur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum vero patitur gradien= tes decedente mari.' Forsan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de qua in Cantio egimus.

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, vt Oce= ani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non am= plius XXX. mill. pass. pateant, quæ angustiæ Fretum aliis Britanni= cum, aliis Gallicum dicitur, & maris est Britannici limes quod sen= sim littora, quæ quasi coierant, semouet, & terris vasta æqua por= tione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occasum in= terluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, ...

Fretum Britan= nicum.

Mare Britanni= cum.

. . . . . .

<The format remains unchanged (some stretches of text are line for line the same), but the book continues to grow. In the section relating to Kent, however, only a few additions have been made. One passage (page 291) is derived from the (so-called) 'Textus Roffensis': it is not a quotation, just a précis. – C.F. July 2010, revised October 2011.>